

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	σελ. 3
1 ^ο Μέρος (Θεωρητικό)	
Α΄ Ενότητα	
Θεωρητικές παραδοχές	σελ.5
Μεθοδολογία της Επικοινωνιακής αντίληψης	σελ. 6
Β΄ Ενότητα	
Κεφάλαιο 1 ^ο	
1.1 Η Γλώσσα και η Γλωσσολογία	σελ.8
1.2 Η φύση της ανθρώπινης γλώσσας.....	σελ.9
Κεφάλαιο 2 ^ο	
2.1 Η διδακτική της γλώσσας ως ανεξάρτητος κλάδος της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογία	
2.1.1 Η προϊστορία	σελ.11
3.1.2 Οι σύγχρονες εξελίξεις	σελ.11
3.1.3 Οριοθετώντας τη νέα επιστήμη.....	σελ. 12
Γ΄ Ενότητα	
1. Επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία	σελ.14
2. Προτάσεις Επικοινωνιακής γλωσσικής διδασκαλίας	σελ.15
3. Μέθοδοι – τεχνικές Επικοινωνιακής αξιοποίησης του γλωσσικού μαθήματος	σελ.18
4. Γενικές παρατηρήσεις και σχόλια – Χρησιμότητα των αυθεντικών κειμένων στη διδακτική μεθοδολογία	σελ. 22
2 ^ο Μέρος (Πρακτικό)	
Αφηγηματικά κείμενα	
“Ιστορία χωρίς λόγια” Γ΄ Τάξη, 1 ^ο Τεύχος	σελ. 30
“Χρησιμοποιείτε Αφρόλουτρο Μπλουμ - Μπλουμ”	
Δ΄ Τάξη, 1 ^ο Τεύχος	σελ.33
Χρηστικά κείμενα	

“Προστατευθείτε από τους σεισμούς” (κείμενο του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.)

Ε΄ Τάξη, 4^ο Τεύχοςσελ. 36

“Τρία δείγματα προεπιστημονικών αντιλήψεων” , “Και η επιστημονική άποψη” Ε΄ Τάξη, 3^ο Τεύχοςσελ. 39

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή γίνεται στα πλαίσια των καθηκόντων μας ως μετεκπαιδευόμενοι δάσκαλοι στο Διδασκαλείο της Πάτρας.

Εντοπίζοντας αυθεντικά επικοινωνιακά κείμενα στα σχολικά εγχειρίδια αλλά και σε διάφορα έντυπα μέσα (εφημερίδες περιοδικά κ.λπ.) επιδιώξαμε να τα αξιοποιήσουμε επικοινωνιακά, ούτως ώστε η μαθητική ομάδα ή ο μαθητής να δραστηριοποιηθεί λεκτικά μέσα από τη λειτουργικότητα που θα του προσφέρει το κείμενο.

Ο Δάσκαλος λοιπόν πρέπει να αυτοσχεδιάζει στη συλλογή και προσφορά του υλικού, γιατί η δυνατότητα των σχολικών βιβλίων στην επικοινωνιακή προσέγγιση είναι περιορισμένη, αφ’ ενός γιατί είναι προσκολλημένα στη δομιστική αντίληψη αφ’ ετέρου δεν παράγουν συνθήκες επικοινωνίας και περιστασης για να αξιοποιηθούν από τους μαθητές.

Έχοντας υπόψη μας τα παραπάνω χωρίσαμε την εργασία μας σε δύο μέρη:

Στο πρώτο , το θεωρητικό, όπου:

Α’ ενοτ. Θεωρητικές παραδοχές – Μεθοδολογία της Επικοινωνιακής αντίληψης

Β’ ενοτ. Εξετάζουμε τη Γλώσσα Επιστημονικά μέσα από τις επιστήμες που ασχολήθηκαν και την ανέπτυξαν.

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Γλώσσα και Γλωσσολογία.

1.2 Η φύση της ανθρώπινης γλώσσας.

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 Η διδακτική της Γλώσσας ως ανεξάρτητος Επιστημονικός κλάδος της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας.

2.1.1 Η προϊστορία

3.1.2 Οι σύγχρονες εξελίξεις

3.1.3 Οριοθετώντας τη νέα Επιστήμη

Γ' ενότ. 1. Επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία.

1. Προτάσεις Επικοινωνιακής γλωσσικής διδασκαλίας.
2. Μέθοδοι – Τεχνικές Επικοινωνιακής αξιοποίησης του Γλωσσικού μαθήματος.
3. Γενικές παρατηρήσεις και σχόλια – Χρησιμότητα των αυθεντικών κειμένων στη διδακτική μεθοδολογία.

Στο δεύτερο, το πρακτικό, αναφερόμαστε σε κείμενα των σχολικών βιβλίων παρατηρώντας και κάνοντας κριτική θεώρηση σ' αυτά αλλά και εμπλουτίζοντας με δικές μας προτάσεις την επικοινωνιακή αξιοποίησή τους.

1^ο Μέρος (θεωρητικό)

A' Ενότητα

Θεωρητικές παραδοχές

α) Ο Γραπτός Λόγος επιτελεί Επικοινωνιακή Λειτουργία:

Τα κείμενα ως μέσα Επικοινωνίας έχουν σαφή σκοπό και συγκεκριμένους αποδέκτες. Τα δύο αυτά στοιχεία αποτελούν μέρος του πλαισίου μέσα στο οποίο παράγεται ένα κείμενο και διαμορφώνουν το εννοιολογικό και πολιτιστικό περιεχόμενο, τη δομή και το στυλ έκφρασης του κειμένου. Έτσι, το καθιστούν αυθεντικό κείμενο μέσα από το οποίο ο συγγραφέας “κατασκευάζει” την πραγματικότητα, όπως αυτός την αντιλαμβάνεται, και την παρουσιάζει ως πρόταγμα προς διαπραγμάτευση στον αναγνώστη.

β) Ο Γραπτός λόγος είναι κοινωνικά προσδιορισμένος: Ο λόγος ως επικοινωνιακή διαδικασία είναι από τη φύση του κοινωνικά προσδιορισμένος, γιατί απλούστατα

- I. Προϋποθέτει τους “άλλους” προς τους οποίους απευθύνεται,
- II. Δανείζεται από την κοινή πολιτιστική κληρονομιά έννοιες, ιδέες και σχήματα.
- III. Εκφράζεται με όρους που ακολουθούν τις κοινωνικές συμβάσεις.
- IV. Αναφέρεται σε γεγονότα, καταστάσεις, προβλήματα και ερωτήματα που αφορούν το κοινωνικό συγκείμενο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται, και
- V. Αποβλέπει στο να επηρεάσει τους αποδέκτες του (βλ. και Hayes 1996,5 Kellogg 1994,6)

γ) Ο Προφορικός λόγος είναι γλώσσα ήχων, έχει συνομιλητή και λειτουργεί ανατροφοδοτικά κατά την ώρα της Επικοινωνίας με άμεσο τρόπο. Μέσα από αυτές τις ανατροφοδοτήσεις ο συνομιλητής ενσωματώνει επιπρόσθετες πληροφορίες, παρέχει επεξηγήσεις, αναδιατυπώνει τη σκέψη του, διευκρινίζει τις χρονικές, αιτιολογικές και

τελολογικές σχέσεις και, γενικότερα, καθιστά το λόγο του πληρέστερο και κατανοητό.

δ) Οι συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας αποτελούν προϋπόθεση για την επιλογή της κατάλληλης κάθε φορά γλωσσικής μορφής γιατί βασικές ιδιότητες της γλώσσας είναι η ποικιλία, η πολυμορφία και η διαφοροποίηση.

ε) Η γνώση του συστήματος της γλώσσας αναπτύσσει την επικοινωνιακή ικανότητα, η οποία με τη σειρά της βοηθάει στην κατάκτηση της γλώσσας, άρα η διδασκαλία πρέπει να στηρίζεται στα κίνητρα και τις ανάγκες του μαθητή για να προσδοκά ενίσχυση και βελτίωση τόσο της γλωσσικής όσο και της Επικοινωνιακής ικανότητας.

στ) Η τάξη μαζί με το Δάσκαλο είναι μια ομάδα συνεργαζόμενων μελών που θεωρεί το “λάθος” ένα φυσιολογικό φαινόμενο, τη φυσική και αβίαστη ανακάλυψη των κανόνων της γλώσσας διδακτικό γεγονός, την αξιολόγηση μια διαδικασία απαραίτητη και τη διδασκαλία να μην περιορίζεται.

Μεθοδολογία της Επικοινωνιακής αντίληψης:

1. Στόχος του Σχολείου και εργαλείο εξάσκησης πρέπει να είναι η σύνθεση ολοκληρωμένων κειμένων και όχι μεμονωμένων προτάσεων, τα οποία εξυπηρετούν τις ανάγκες της Επικοινωνίας.
2. Πρέπει να διδάσκονται στους μαθητές άμεσα τα είδη του λόγου που διαμορφώνουν οι ανάγκες της Επικοινωνίας (όπως περιγραφή, αφήγηση, διαλεκτική αντιπαράθεση, επιστολή, αγγελία, διαφήμιση κ.τ.λ.) καθώς και τα στοιχεία του περιεχομένου, της δομής και του στυλ έκφρασης, τα οποία θεωρούνται καθιερωμένα και αποδεκτά από την ακαδημαϊκή κοινότητα και αναγνωρίζονται ως τα δομικά στοιχεία του συγκεκριμένου γραμματειακού είδους.

3. Πρέπει ο Εκπαιδευτικός να διδάξει άμεσα και συστηματικά ποια είναι τα κειμενικά είδη (= αφήγηση, περιγραφή, πραγματεία κ.τ.λ.) ποια είναι τα δομικά στοιχεία που συγκροτούν κάθε είδος και το αντιδιαστέλλουν από τα υπόλοιπα και πώς οργανώνονται σε συγκροτημένο σχήμα τα στοιχεία αυτά στα κείμενα κάθε γραμματειακού είδους. Αυτού του είδους η γνώση συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση των παραγόμενων από τους μαθητές κειμένων (βλ. Torrance 1996), αλλά πως όλα αυτά διδάσκονται και σε τι βαθμό και με ποιο ρυθμό εμπλουτίζουμε τον προσωπικό τρόπο έκφρασης ή τον αντικαθιστούμε με τα στοιχεία ντου ακαδημαϊκά αποδεκτού τρόπου γραφής είναι ανοιχτά ερωτήματα, στα οποία αντιπαρατίθενται οι γνώμες των παιδαγωγών. Ο φόβος και η επιφύλαξη, που έχουν εκφράσει έντονα οι Habbiday και Labon (βλ. Γκότοβος 1990,95) είναι μήπως υποτιμηθεί η μητρική γλώσσα του παιδιού και πληγωθεί ως ανθρώπινη ύπαρξη. Αν έχει αυτό κατά νου ο Εκπαιδευτικός και εξηγήσει ότι η γλώσσα, όπως την μιλάμε, προσφέρεται άριστα για την άμεση επικοινωνία με το περιβάλλον μας ο κίνδυνος μειώνεται. Διαφορετικές, όμως, κοινωνικές περιστάσεις απαιτούν διαφορετικές γλωσσικές συμβάσεις, τις οποίες πρέπει άμεσα να διδαχθούν τα παιδιά από το σχολείο, για να έχουν δυνατότητες πρόσβασης σε αυτές τις καταστάσεις.
4. Επιβάλλεται να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες που παρέχει η μαθητική μικροομάδα η οποία μπορεί να λειτουργήσει ως συνομιλητής με το συγγραφέα- μαθητή κατά τη διαδικασία της συγγραφής και ως υπαρκτός αποδέκτης του παραγόμενου κειμένου.

1.2 Η φύση της ανθρώπινης γλώσσας.

Για ένα φαινόμενο πολύμορφο, πολυδιάστατο και ευρύτατο όπως είναι η γλώσσα είναι αδύνατο να διατυπωθεί ένας σύντομος, σαφής και ταυτόχρονα πλήρης ορισμός¹. Προτιμήσαμε λοιπόν την απαρίθμηση των βασικών της χαρακτηριστικών, όπως αυτά προκύπτουν από τη γλωσσολογική ανάλυση επειδή πιστεύουμε ότι οι συνήθεις ορισμοί που δίνονται στα λεξικά ή στις εγκυκλοπαίδειες δίνουν ως επί το πλείστον την έμφαση σε κάποιο από τα κύρια χαρακτηριστικά της γλώσσας και αγνοούν όλα τα υπόλοιπα.

- I. Η γλώσσα είναι σύστημα σημείων.
- II. Τα γλωσσικά σημεία αποτελούν συμβατικό συνδυασμό ορισμένης μορφής (σειράς ήχων /φθόγγων) με ορισμένο περιεχόμενο (σημασία / έννοια).
- III. Η γλώσσα διαθέτει διπλή άρθρωση.
- IV. Η γλώσσα είναι σύστημα σχέσεων οι οποίες εκτείνονται σε δύο επίπεδα και διακρίνονται αντίστοιχα σε παραδειγματικές και συνταγματικές².
- V. Οι γλώσσες διαθέτουν κοινά δομικά χαρακτηριστικά (γνωστά με τον όρο *universalia*)
- VI. Η γλώσσα χρησιμοποιείται για την επίτευξη της επικοινωνίας.
- VII. Η γλώσσα χαρακτηρίζεται από ποικιλία και διαφοροποίηση.
- VIII. Η γλώσσα συνοδεύεται και από ένα πλήθος στοιχείων τα οποία, χωρίς να εντάσσονται στο γραμματικό της σύστημα, συμπληρώνουν και διευκρινίζουν το νόημα των μηνυμάτων³.
- IX. Η γλώσσα είναι ένα σύστημα που λειτουργεί συγχρονικά, ενώ ταυτόχρονα εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου.

¹ Βλ. σχετικά Χαραλαμπίκης 1992, σ.σ. 17-18 και D. BROWN 1987, σ.σ. 3-6

² Βλ. Μπαμπινιώτης 1980, σ.σ. 135-140 και Saussure 1916 σ.σ. 170-175

³ Βλ. Μπαμπινιώτης 1980 σ. 117

Ανακεφαλαιώνοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η γλώσσα σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη είναι ένα σημειακό σύστημα, ένας κώδικας που καθιστά δυνατή την επικοινωνία μεταξύ των ατόμων με την προϋπόθεση ότι τα άτομα αυτά γνωρίζουν τη χρήση του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία και διδακτική της μητρικής Γλώσσας.

2.1. Η διδακτική της Γλώσσας ως ανεξάρτητος Επιστημονικός κλάδος της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας

2.1.1. Η προϊστορία

Η διδακτική της Γλώσσας έχει, ως πράξη, βαθιές ρίζες που φτάνουν μέχρι την αρχαιότητα. Οι αντιλήψεις όμως για τη διδασκαλία της γλώσσας άλλαξαν ριζικά κατά την περίοδο των αλεξανδρινών χρόνων, όταν οι γενικότερες πολιτιστικές, κοινωνικές και πνευματικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν, συνέβαλαν ώστε το γλωσσικό μάθημα να ταυτιστεί με τη διδασκαλία της γραμματικής της αρχαίας Ελληνικής και ειδικότερα της αττικής διαλέκτου.

Την παράδοση των αλεξανδρινών γραμματικών συνέχισαν οι Ρωμαίοι οι οποίοι ακολούθησαν και στον τομέα της γραμματικής τον γενικό κανόνα που τους ήθελε μαθητές και μιμητές των Ελλήνων.

Η παράδοση λοιπόν αυτή που ξεκινά από τη Γραμματική Τέχνη του Διονυσίου του Θρακός και καταλήγει στις καθολικές γραμματικές του 18^{ου} αιώνα θα αρχίσει να παρακμάζει ιδιαίτερα τον 19^ο αιώνα μετά την εμφάνιση της ιστορικοσυγκριτικής γλωσσολογίας.

Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της γλωσσικής διδασκαλίας διατηρήθηκε στην πατρίδα μας μέχρι τα τελευταία χρόνια, οπότε άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτοι προβληματισμοί, γεγονός που τοποθετείται στα μέσα της δεκαετίας του 1970 ⁴.

3.1.2. Οι σύγχρονες εξελίξεις

Η παραδοσιακή διδασκαλία είχε εμπειρικό χαρακτήρα. Δεν διέθετε σαφή θεωρητικά θεμέλια, ούτε βέβαια στηριζόταν σε επιστημονικές βάσεις. Με τα δεδομένα αυτά, ήταν φυσικό να κυριαρχεί στο χώρα ένας άκρατος υποκειμενισμός που συχνά άγγιζε τα όρια της αυθαιρεσίας, ενώ η

⁴ Βλ. σχ. Μήτσης 1995 σελ. 142-52

όποια αποτελεσματικότητα της μεθόδου οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη δεξιοτεχνία και στο ταλέντο του δασκάλου.

Η παντοδυναμία της άρχισε να αμφισβητείται μόνο μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, όταν η διδασκαλία της γλώσσας άρχισε να εξελίσσεται βαθμιαία σε αυτόνομο επιστημονικό κλάδο κάτω από την επίδραση της γλωσσολογίας και ιδιαίτερα του τομέα εκείνου που είναι σήμερα γνωστός ως “εφαρμοσμένη γλωσσολογία”⁵.

Το συμπέρασμα, επομένως, είναι ότι η διδακτική των ζωντανών γλωσσών (σε αντίθεση με την παραδοσιακή μέθοδο που συνιστούσε διδακτική των κλασσικών ή νεκρών γλωσσών) είναι ένας πρόσφατος επιστημονικός κλάδος που υπάγεται στον τομέα της Εφαρμοσμένης γλωσσολογίας. Σήμερα ο κλάδος αυτός εμφανίζεται στη διεθνή βιβλιογραφία με δύο ονομασίες:

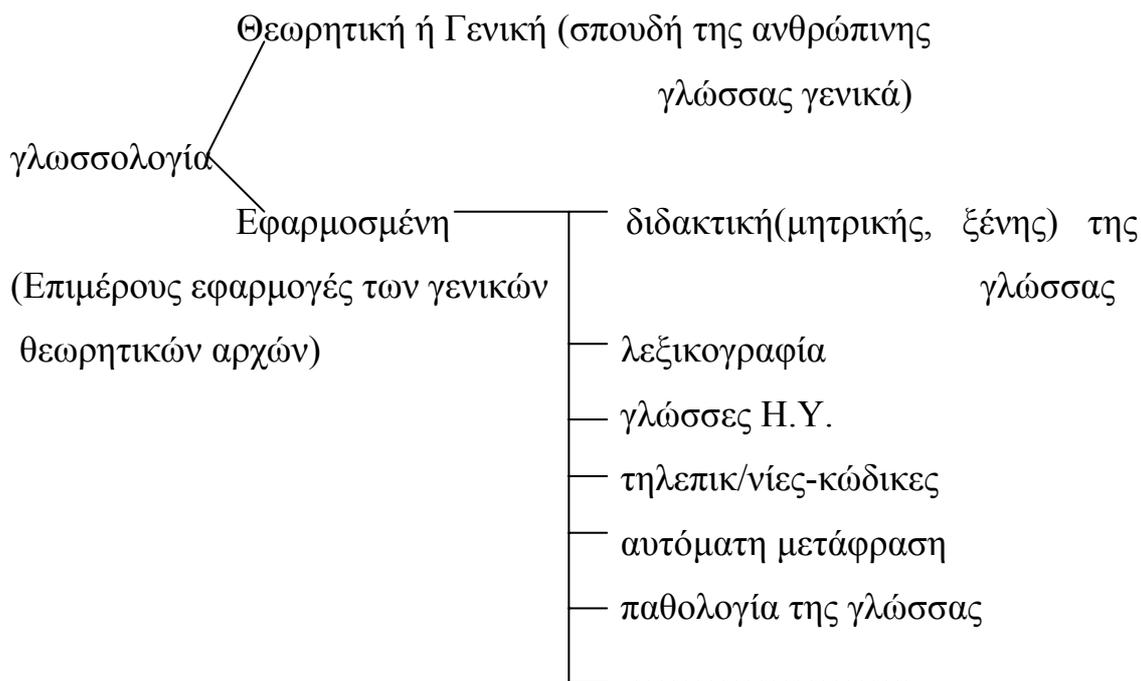
α') ως διδακτική της γλώσσας και

β') ως εφαρμοσμένη γλωσσολογία.

3.1.3. Οριοθετώντας τη Νέα επιστήμη.

Αν εξετάσουμε προσεκτικά τις δύο προτεινόμενες ονομασίες θα διαπιστώσουμε ότι τόσο ο όρος “διδακτική της γλώσσας” όσο και ο όρος “εφαρμοσμένη γλωσσολογία” είναι ελλιπείς γιατί εξαίρουν και προβάλλουν τη μια μόνο πλευρά του νέου κλάδου.

⁵ Βλ. Μήτσης 1987 και 1991-92 σ.σ. 68-9 και Μπαμπινιώτης 1980, σ. 22-3

Η διδασκτική της γλώσσας δεν στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στα δεδομένα της γλωσσολογίας. Αντλεί επίσης διδάγματα, συνεπικουρείται και ενισχύεται μεθοδολογικά τόσο από την Παιδαγωγική όσο και από διεπιστημονικούς γλωσσολογικούς κλάδους, κυριότεροι από τους οποίους είναι η ψυχολογία και η κοινωνιογλωσσολογία.

Ήδη, η ανατολή του 21^{ου} θα έχει να επιδείξει τη γένεση μιας νέας επιστήμης η οποία εντάσσεται στον ευρύτερο κύκλο των “επιστημών του ανθρώπου” και η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα ελπιδοφόρο μήνυμα για το μέλλον.

Η πλήρης ονομασία της νέας επιστήμης, σύμφωνα τουλάχιστον με τα μέχρι στιγμής δεδομένα, πρέπει να είναι: Εφαρμοσμένη γλωσσολογία στον τομέα της διδασκτικής των ζωντανών γλωσσών.

Κοινωνιογλωσσολογία ↔ Γλωσσολογία ↔ Ψυχολογία

Άλλοι κλάδοι

Παιδαγωγική

Διδασκτική της γλώσσας

(Εφαρμοσμένη γλωσσολογία στον τομέα των ζωντανών γλωσσών)

Γ΄ Ενότητα

1. Επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία

Είναι η διδασκαλία της γλώσσας μέσα από τη χρήση της στις διάφορες περιστάσεις της ζωής, δηλαδή μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον. Η επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία είναι καρπός της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας και πρωτοχρησιμοποιήθηκε στη διδασκαλία ξένων γλωσσών⁶.

Το πνεύμα που διέπει τη μέθοδο αυτή συνάδει προς το γενικότερο προβληματισμό, που άρχισε τελευταία να επικρατεί στη θεωρητική προσπέλαση και ανάλυση της γλώσσας από γλωσσολογικής πλευράς και εκφράζεται με την έμφαση που δίνεται στις διαπροτασικές και υπερπροτασικές σχέσεις της γλώσσας, τις σχέσεις δηλαδή που οδηγούν την εξέταση της γλώσσας από το επίπεδο της πρότασης στο επίπεδο του κειμένου. Ουσιαστικά πρόκειται για μετάθεση του κέντρου ανάλυσης της γλώσσας από την πρόταση στο κείμενο από τα συστήματα στο χρήστη, από τη γλωσσική ικανότητα στη σπουδή της γλωσσικής πλήρωσης με όλες τις ενδογλωσσικές και εξωγλωσσικές παραμέτρους⁷.

Επίκεντρο της επικοινωνιακής μεθόδου διδασκαλίας της γλώσσας είναι το κείμενο. Αυτό που επιδιώκεται είναι η προφορική και γραπτή παραγωγή κειμένων, η πρόσληψη και η επεξεργασία τους. Με την έμφαση που δίνεται στο κείμενο, στο συνεχή προφορικό ή γραπτό λόγο σε σχέση με τους όρους παραγωγής και πρόσληψης του, η επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία γίνεται εξ’ ορισμού κειμενική ή κειμενοκεντρική διδασκαλία. Άλλωστε κάθε κείμενο νοείται αλλά και υπάρχει μέσα σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας. Προϋποθέτει δηλαδή έναν παραγωγό, ένα δέκτη, αλλά και ένα σκοπό για τον οποίο δημιουργείται.

⁶ Ο όρος “μάθηση” χρησιμοποιείται για τις ξένες γλώσσες και ο όρος “κατάκτηση” για τη μητρική γλώσσα. Στόχος όμως και των δυο είναι η εξασφάλιση επαρκούς επικοινωνιακής ικανότητας.

⁷ Μπαμπινιώτης Γ. Η διδ/λία της Ελληνικής σήμερα στην Ελλάδα.

Η επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία διαφέρει ριζικά από την παραδοσιακή διδασκαλία καθώς επίσης και από τη δομιστική και δομολειτουργική μέθοδο, γιατί:

1. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα παραδείγματα που συνδέονται με πραγματικές επικοινωνιακές καταστάσεις.
2. Η γραμματική και το συντακτικό λειτουργούν ως βιβλία αναφοράς.
3. Η ομιλία, η ακρόαση, η ανάγνωση και η γραπτή έκφραση θεωρούνται επίκτητες ικανότητες άρα μπορούν να αναπτυχθούν.
4. Πρέπει οι μαθητές να συμμετέχουν σε καταστάσεις καθημερινής επικοινωνίας, όπου θα διαλέγονται φυσιολογικά με τους συμμαθητές τους, θα ακούν, θα επιχειρηματολογούν και θα μιμούνται ρόλους της καθημερινής κοινωνικής ζωής.
5. Η καλλιέργεια της γλώσσας και της σκέψης ενισχύεται από συζητήσεις πάνω σε καθημερινά θέματα, όπως πράξεις και συμπεριφορές, χαρακτηρισμοί προσώπων και ενεργειών από ποικίλες αφορμές, κείμενα καθημερινής επικαιρότητας και δραματοποίηση (= ανάληψη ρόλων).

Ύστερα από έρευνες που έχουν γίνει σε διάφορες χώρες, οι οποίες φαίνεται ότι αντιπροσωπεύουν καταστάσεις που ισχύουν παγκόσμια, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου παραμονής τους στην τάξη οι μαθητές λειτουργούν ως ακροατές, ακούγοντας το λόγο του δασκάλου και των συμμαθητών τους. Η σχέση είναι: 75% ο λόγος του δασκάλου, 25% ο λόγος των συμμαθητών. Αυτό σημαίνει ότι, αν μια τάξη έχει 25 μαθητές και όλοι μιλούν εξίσου, κάθε μαθητής έχει ευκαιρία 1% να μιλήσει.

2. Προτάσεις επικοινωνιακής γλωσσικής διδασκαλίας
- Αναγκαίο είναι η διαμόρφωση μέσα στο σχολείο και στην τάξη αναγκαίου κλίματος αποδοχής, εμπιστοσύνης και φυσικότητας, έτσι

που οι μαθητές, ακόμη και οι πιο συνεσταλμένοι, να επικοινωνούν και να εκφράζονται με άνεση.

- Η τυπική γλωσσική εκπαίδευση του σχολείου πρέπει να συντελείται σε σχέση με την άτυπη γλωσσική εκπαίδευση, που λαμβάνει χώρα έξω από αυτό. Συνεπώς, η γλωσσική εκπαίδευση είναι ανάγκη να ιδωθεί σ’ ένα ευρύ φάσμα, το οποίο περιλαμβάνει το πλήρες κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί η γλώσσα.
- Η διδασκαλία της γλώσσας δεν είναι απλώς περιγραφική, αναγνωριστική, τεχνολογική. Για να είναι ωφέλιμη, πρέπει να είναι γενετική και παραγωγική.
- Διδάσκει επικοινωνιακά αυτός που δημιουργεί κοινωνική ατμόσφαιρα και “αντιθέσεις” (υποστήριξη αντίθετης άποψης) μέσα στην τάξη και εξασφαλίζει τις παρωθητικές καταστάσεις που παρέχουν στο μαθητή τη δυνατότητα να λειτουργεί ως παραγωγός λόγου.
- Το υλικό πάνω στο οποίο θα στηριχθεί η διδασκαλία της γλώσσας πρέπει να είναι ο ζωντανός, ο φυσικός λόγος των μαθητών. Η γλώσσα μαθαίνεται από τη γλώσσα.
- Αυτό που διδάσκεται ο μαθητής πρέπει να είναι αληθινό, δηλαδή να αποδίδει τη σύγχρονη γλωσσική πραγματικότητα (συγχρονία). Κάθε άλλη παρεμβολή θα αποτελούσε αλλοτρίωση του μαθήματος. Σε σπάνιες περιπτώσεις και για καθαρά διδακτικούς λόγους θα προσφερθούν ιστορικά στοιχεία (διαχρονία). Στο παιδί πρέπει να παρουσιάζονται ποικίλες καταστάσεις, βιωματικές κατά το δυνατό, που αφ’ ενός έχουν ενδιαφέρον, γι’ αυτό και λειτουργούν ως κεντρίσματα για τη γλωσσική του συμμετοχή και αφ’ ετέρου απαιτούν αντίστοιχες χρήσεις του λόγου, ανάλογα με την περίπτωση.
- Όλες οι γλωσσικές παραλλαγές αξιολογούνται θετικά. Δεν μπορεί να τεκμηριωθεί η ύπαρξη κάποιας εγγενώς ανώτερης γλωσσικής παραλλαγής και, συνεπώς, ούτε η ανωτερότητά της σε σύγκριση με

κάποια άλλη. Κατά τη διδασκαλία αποφεύγονται όμως τα γλωσσικά στοιχεία που χαρακτηρίζονται ως ακρότητες, όπως οι ιδιωματισμοί, ως κατασκευασμένες και όχι ως φυσικές λέξεις ή φράσεις, οι άκαιροι αρχαϊσμοί κ.λπ.

- Η διδασκαλία αναζητά τη λειτουργία του γλωσσικού στοιχείου στο λόγο όχι με την αφηρημένη του μορφή, αλλά με τη συγκεκριμένη λειτουργική του παρουσία (π.χ. το επίθετο θα δίνεται μαζί με το ουσιαστικό και το άρθρο και όχι μόνο του: ο καλός μαθητής, η καλή ευκαιρία και όχι ο καλός, η καλή, το καλό κ.λπ.)
- Πρώτη θέση στη γλωσσική διδασκαλία κατέχει ο προφορικός λόγος ως μέσο μάθησης, έκφρασης και επικοινωνίας. Έτσι στη σχολική ύλη ιεραρχείται κατά σειρά: η ομιλία, ο διάλογος, η συζήτηση, η ανάγνωση και μετά η γραπτή έκφραση.
- Η επιλογή των κειμένων για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος πρέπει να γίνεται με βάση τα εξής κριτήρια: α) την ψυχονοητική ανταπόκριση των μαθητών β) την ποιότητα των κειμένων γ) τη χρηστικότητά τους και δ) το ενδιαφέρον των μαθητών.

Όλα τα ανωτέρω έχουν τις εξής μεθοδολογικές συνεπαγωγές:

- ✓ Ο Δάσκαλος της γλώσσας πρέπει να ξεχάσει το διδακτισμό, την από έδρας διδασκαλία και τις παλαιότερες μορφές της (τεχνολόγηση λέξεων κ.τ.ό.) πρέπει να ξεφύγει από την αντίληψη ότι αυτός κατέχει τη γλώσσα και εκπέμπει φράσεις προς ευπειθείς ακροατές, τους μαθητές του. Ο Δάσκαλος γίνεται αυτό που πρέπει να είναι: ένας από τους συζητητές – ο υποδειγματικότερος βέβαια – που εγγυάται ότι η συζήτηση δε θα χάσει το στόχο της.
- ✓ Ο Δάσκαλος δεν μπαίνει στην τάξη με προκατασκευασμένο και άκαμπτο σχέδιο διδασκαλίας. Η σχολική τάξη αποτελεί τον κύριο χώρο, όπου αναπτύσσει τη γλωσσική του διδασκαλία, και αυτή θα του καθορίσει το σχέδιο. Πρέπει να γνωρίζει τη στοιχειώδη γραμματική

και συντακτική ορολογία και τη λειτουργία των μερών του λόγου, δηλαδή τη δομολογία της γλώσσας, και να απαλλαγεί από τις παραδοσιακές προλήψεις σχετικά με την ορθότητα της έκφρασης, κατανοώντας ότι norma logwendi wsws.

- ✓ Το υλικό διδασκαλίας αντλείται από την καθημερινή ζωή. Διδασκαλία της γλώσσας σημαίνει επικοινωνία και δημιουργία. Πρέπει να φτάσουμε στην αντικατάσταση των βιβλίων της γλώσσας από το βιβλίο της καθημερινής ζωής.
- ✓ Διδάσκονται παράλληλα τα γραμματικά και τα συντακτικά φαινόμενα. Δίνεται βάρος στη σύνταξη, γιατί εκεί νευρώνεται κάθε γλωσσικό σύστημα. Μεγαλύτερη σημασία από τους τύπους έχει το ήθος της λέξης, που παίρνει νεύρο και ζωή μέσα στο λόγο.
- ✓ Υπάρχουν διαφορετικές “γλώσσες” (κοινωνικές γλώσσες) μέσα στα κείμενα, όπως και διαφορετικές σημασίες λέξεων (π.χ. η λέξη μέτρο για το μαθηματικό, το φιλόλογο, το φυσικό) σε διαφορετικά κείμενα για διαφορετικές καταστάσεις (λειτουργικότητα των κειμένων) π.χ. αίτηση, ανακοίνωση, πρόσκληση.
- ✓ Τέλος μαθαίνω τη γλώσσα σημαίνει ενεργοποιώ, οικοδομώ και επεκτείνω με τη χρήση τους υποσυνείδητους μηχανισμούς πάνω στους οποίους στηρίζεται το σημειολογικό σύστημα της γλώσσας.

3. Ο Δάσκαλος που αξιοποιεί επικοινωνιακά το μάθημα της γλώσσας κατά τη διδασκαλία:

- Διατηρεί μια διακριτική παρουσία στην τάξη, υποκινεί και παρακολουθεί τις συζητήσεις των μαθητών και παρεμβαίνει, όποτε χρειάζεται, για να διορθώσει ή να παρατηρήσει κάτι. Ο λόγος των μαθητών δεν απευθύνεται σε αυτόν, αλλά στους συμμαθητές τους.
- Βοηθάει τους μαθητές να παράγουν προφορικό συνεχή λόγο. Αποφεύγει τις ερωτήσεις που αξιώνουν μια μονολεκτική απάντηση (π.χ. πώς κάνει το γ' ενικό πρόσωπο του παρατατικού του ρήματος

- γράφω). Σκοπός του είναι να συνηθίσουν οι μαθητές να μιλούν απλά, συγκροτημένα, ολοκληρωμένα, χωρίς περιττολογίες και χάσματα.
- Εκσυγχρονίζει τη διδασκαλία του: α) δίνοντας προτεραιότητα στον προφορικό λόγο. β) δίνοντας προτεραιότητα στη συγχρονική περιγραφή της γλώσσας. γ) Αφού θεωρεί τη γλώσσα ως μέσο επικοινωνίας, δεν πιστεύει ότι η επικοινωνία είναι απλή μετάδοση ενός νοήματος, αλλά διαδικασία που απαιτεί επιλογές και προσαρμογές στις διάφορες καταστάσεις. δ) Πιστεύει ότι η γλωσσική νόρμα έχει χαρακτήρα επιλογής και όχι απόλυτης συμμόρφωσης. ε) Εξετάζει τα γλωσσικά στοιχεία όχι γραμμικά, αλλά δομικά και λειτουργικά⁸.
 - Η ετυμολογία μιας λέξης όσο κι αν μας γοητεύει, δεν επηρεάζει τη χρήση της π.χ. αν δεν ξέρω ότι η λέξη μελαγχολία προέρχεται από τη λέξη μελάγχολος (μελαν + χολή) ή ότι η λέξη μιλιταρισμός προέρχεται από το miles, δε σημαίνει ότι δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω αυτές τις λέξεις στο λόγο μου. Τα στοιχεία σημαίνουν – σημαινόμενο ορίζουν τη λέξη στο κοινωνικό σύνολο και όχι η ιστορία της.
 - Ο μαθητής, για να εντάξει στο λεξιλόγιό του μια λέξη, πρέπει να ξέρει τη μορφή της, τη σημασία της και σε ποια αντικείμενα αναφέρεται. (Η σχέση που συνδέει τις λέξεις με τα πράγματα είναι αναφορική: σημαίνουν – σημαινόμενο). Ο μαθητής πρέπει να εντάξει τις παραστάσεις του στον κόσμο του. Χωρίς την ένταξη αυτή οι λέξεις μένουν μετέωρες και σε λίγο εξαφανίζονται από το λεξιλόγιό του). Πλούσιο λεξιλόγιο σημαίνει γνώση, μόρφωση και καλλιέργεια σε ποικίλους πνευματικούς τομείς. Το λεξιλόγιο του παιδιού πλουτίζεται παράλληλα με την όλη εκπαίδευση και μόρφωσή του. Τις λέξεις που δεν ξέρει ο μαθητής θα τις εξηγήσουμε τοποθετώντας τις μέσα σε φράσεις ή δίνοντας οποιαδήποτε πληροφορία (ετυμολογική – ιστορική). Για να μάθει μια λέξη ο μαθητής δεν αρκεί να την

⁸ Τομπαΐδης Δ. Διδ/λία της Νεοελληνικής γλώσσας, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1989.

απομνημονεύσει. Πρέπει να τη χρησιμοποιεί στο λόγο του. Αυτό σημαίνει ότι επεκτείνει τις γνώσεις του πέρα από περιοχές που μέχρι τότε γνώριζε (π.χ. η λέξη οικολογία).

- Το λεξιλόγιο μπορεί να διδαχθεί: α) Με το να δουν οι μαθητές τις λέξεις στο σπίτι και να υπογραμμίσουν τις άγνωστες, β) να κατατάξουν τις λέξεις κατά σημασιολογικές κατηγορίες, γ) να ξεχωρίσουν οι μαθητές λέξεις με το ίδιο θέμα κ.λπ.
- Σύμφωνα με τις αρχές της κειμενογλωσσίας, στην πρόσληψη ενός κειμένου (ανάγνωση, κατανόηση, ερμηνεία προφορικού ή γραπτού κειμένου) ο αναγνώστης / ακροατής προσεγγίζει το κείμενο, ανάλογα με τη γλωσσική του παιδεία, με ένα διευρυμένο ή περιορισμένο φάσμα “γλωσσικών υποθέσεων” και “προσδοκιών” ως προς τις νοηματικές προθέσεις και το περιεχόμενο του προσλαμβανομένου κειμένου, πράγμα που καθορίζει την ποιότητα, το βάθος και το εύρος της κατανόησης του κειμένου. Τελικά το πόσο θα καταλάβουμε ένα κείμενο (προφορικό ή γραπτό) είναι συνάρτηση του γλωσσικού οπλισμού και της γλωσσικής καλλιέργειας με την οποία εμείς προσερχόμαστε στο κείμενο.
- Με δεδομένο ότι μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης στο κοντινό μέλλον θα περάσει στη διδασκαλία με Η/Υ, αξίζει να ασχοληθεί περισσότερο η έρευνα με τις δυνατότητες της “Υπολογιστικής γλωσσολογίας” και της εκπαιδευτικής τεχνολογίας γενικότερα. Η ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών και τηλεματικών συστημάτων αποτελεί αληθινή πρόκληση για το γλωσσικό μάθημα.
- Μεγάλο ρόλο παίζει η ενθάρρυνση του μαθητή σε κάθε του γλωσσική προσπάθεια και ο έπαινος γι’ αυτό που κατορθώνει.
- Τα σχολικά βιβλία δίνουν αφορμές για δημιουργία μέσα στην τάξη καταστάσεων καθημερινής πραγματικότητας, όπου οι μαθητές θα

αισθάνονται την ανάγκη να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα για να εκφραστούν. Μέσα σε τέτοια πλαίσια έχει φυσιολογικά τη θέση της η διδασκαλία της σημασιολογικής, συντακτικής και φωνομορφολογικής πλευράς της γλώσσας και η ανάπτυξη με ασκήσεις των δεξιοτήτων του αποτελεσματικού ομιλητή / συζητητή και ακροατή, καθώς και του αναγνώστη και του χειριστή του γραπτού λόγου. Αυτή η χρήση είναι ο ισχυρότερος μοχλός για τη γλωσσική μάθηση.

4. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ – ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για να γίνει κατανοητό το κείμενο πρέπει να κατανοηθούν και οι συνθήκες παραγωγής του. Οι παράγοντες που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα του κειμένου είναι ο πομπός, ο δέκτης, ο χρόνος, η περίσταση κ.λπ. Κάθε κειμενικό είδος έχει τη δική του σύνδεση με τις παραμέτρους της επικοινωνίας, γι’ αυτό και επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε χρήστες των κειμένων και όχι αναγνώστες.

Σήμερα επικρατεί μια προκατάληψη στο χώρο του σχολείου, ότι, αν δεν μιλήσεις στους μαθητές για Λογοτεχνία, δεν τους μιλάς για γλώσσα. Οι μαθητές σε όσα περισσότερα είδη κειμένων έχουν πρόσβαση, τότε μπορούν να ξεχωρίσουν και τα καλύτερα, γιατί όλα τα κείμενα εσωτερικά έχουν την αξία τους.

Τα σχολικά εγχειρίδια είναι προσκολλημένα στη Δομική προσέγγιση. Αυτά σήμερα, επειδή οι εξελίξεις τρέχουν είναι ξεπερασμένα. Ο μέσος συνάδελφος θα αναγκαστεί να περάσει, να κάνει το άλμα από το Β.Δ. στο ντοσιέ με το υλικό του. Το αναλυτικό πρόγραμμα θα δίνει τους γενικούς στόχους, το υλικό θα είναι της επιλογής του Δασκάλου, άρα ο Δάσκαλος πρέπει να ξέρει τι θέλει να κάνει. Ο Δάσκαλος που δεν ξέρει έννοιες όπως, ομαδοσυνεργατική, μαθητοκεντρική, διεπιστημονική, διαθεματική δεν μπορεί να διδάξει επικοινωνιακά τη γλώσσα.

Η Δομική και η Επικοινωνιακή προσέγγιση στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος παρουσιάζουν βασικές διαφορές, τις οποίες πρέπει να γνωρίζει ο Δάσκαλος για να κρίνει, αν το κείμενο είναι αυθεντικό ή όχι, αν είναι κατάλληλο για την περίσταση, αν καταλήγει σε προτάσεις αν έχει στόχους.

Βασικές διαφορές

Δομική προσέγγιση:

- Η Γραμματική δεν είναι συνδεδεμένη με το κείμενο.
- Η κειμενοκεντρική προσέγγιση αγνοείται.
- Το “σκέφτομαι και γράφω” είναι άοσμο και άγευστο με αποτέλεσμα οι μαθητές να δυσκολεύονται να γράψουν.
- Οι ασκήσεις είναι μηχανικές και γίνονται επαναλήψεις στηριζόμενες στο μιχεβιοριστικό μοντέλο διδασκαλίας.
- Ο μαθητής βοηθιέται μόνο από τα άμεσα συμφραζόμενα.

Επικοινωνιακή προσέγγιση

- Οι θεματικές ενότητες περιλαμβάνονται ολόκληρες.
- Εδώ περνούν πολλά είδη κειμένων.
- Παίρνει την εικόνα της γλώσσας στον κοινωνικό περίγυρο και όχι αποστειρωμένη.
- Ο μαθητής θα πρέπει να δουλέψει για να βγάλει την πληροφορία που αναζητά.
- Δίνει ιδέες για το τι θα γράψει και ειδικά κατά ομάδες.
- Έχει γλωσσικά παιχνίδια, υπάρχει σύνδεση ασκήσεων και κειμένου.
- Προτείνεται ενδεικτικά 5 δίωρα για κάθε θεματική ενότητα.

Γραμματική

Η Γραμματική είναι εργασία γλωσσολόγων γι’ αυτό η ανάδειξη της δομής της γλώσσας πρέπει να γίνει λειτουργικά μέσα από τα κείμενα. Πράγματι υπάρχει πρόβλημα (κενό). Τι είναι μετοχή; Πώς θα διδαχτεί; π.χ. ευτυχισμένος. Μορφολογικά είναι μετοχή ενώ εννοιολογικά είναι επίθετο.

Η Γραμματική θέλει κείμενα συνδεδεμένα με δραστηριότητες και το ύφος του κειμένου να διδάσκεται μέσα από τις συνθήκες επικοινωνίας. (Επιστολή προς Δήμαρχο, Διευθυντή, φίλο μου κ.λπ.).

Διάλεκτος

Οι διάλεκτοι δεν είναι αποκλίσεις είναι ζωτικά στοιχεία και ο μαθητής πρέπει να αποδέχεται τη διαφορετικότητα, γιατί ο ρατσισμός έχει σχέση με τη γλώσσα. Υπάρχουν διαφορετικές αξίες και υπάρχει και αναγωγή στις αξίες. Μέσα από τις διαλέκτους έγιναν γνωστοί διάφοροι πολιτισμοί, γι’ αυτό δεν πρέπει να μείνουμε κλειστοί στον πολιτισμό μας. Ένας δάσκαλος που διδάσκει σε μια περιοχή με διάλεκτο πρέπει να την καλλιεργεί, όχι όμως σαν κεντρικό γλωσσικό όργανο. Κάτι ανάλογο πρέπει να διδάσκεται στα Θρησκευτικά, η ιστορία των Θρησκειών.

Τα αυθεντικά κείμενα

Η επιδίωξη ανάπτυξης επικοινωνιακής δεξιότητας επιβάλλει το διδακτικό υλικό να χαρακτηρίζεται από αυθεντικότητα. Για να κατακτήσει ο μαθητής την ικανότητα να επικοινωνεί λεκτικά έξω από το σχολείο, στον κοινωνικό χώρο, θα πρέπει να εξοικειωθεί με τις μορφές που παίρνει η επικοινωνία στο χώρο. Είναι λοιπόν απαραίτητα τα αυθεντικά κείμενα, με τη μορφή που τους έχει δώσει ο συντάκτης τους: σχήμα γραμμάτων, θέση, ιεράρχηση πληροφοριών κ.λπ. Παράδειγμα, η πρώτη σελίδα εφημερίδας, όπου όλα έχουν σημασία, από το είδος των τυπογραφικών στοιχείων για τους τίτλους, τους υπότιτλους, τις λεζάντες και τα κείμενα μέχρι την επιλογή και το περιεχόμενο των άρθρων και τη διάταξή τους στη σελίδα.

Το ίδιο το κείμενο είναι μια “εικόνα” που πρέπει να την αποκωδικοποιήσουμε, γιατί είναι φορέας μηνυμάτων. Ο μαθητής δεν χρειάζεται μόνο λογοτεχνικά κείμενα, όπως μας έχουν συνηθίσει τα

βιβλία της Γλώσσας του Δημοτικού, αλλά κείμενα από εφημερίδες, περιοδικά, επιστολές, συμβόλαια, δελτία ειδήσεων, μαγνητοφωνημένες συζητήσεις κ.λπ. Η τάξη ανοίγει σε όλα τα είδη λόγου και σε όλες τις μορφές κοινωνικών κωδίκων. Σίγουρα όμως το κείμενο, από τη στιγμή που εισάγεται στην τάξη, χάνει ένα μέρος από την αυθεντικότητα της λειτουργίας του. Αυτό συμβαίνει, γιατί δεν μπορούμε να παρατηρήσουμε το λόγο τη στιγμή της παραγωγής του ούτε να αναπαράγουμε όλες τις παραμέτρους της επικοινωνίας. Μπορούμε όμως να συνδέσουμε το λόγο π.χ. διαφήμιση, με την περίσταση μέσα στην οποία λειτουργεί (πομπός, δέκτης, σκοπός, μέσα) και να ευαισθητοποιήσουμε το μαθητή στην κατανόηση των λεκτικών επιλογών που έχει κάνει ο πομπός του μηνύματος και στους τρόπους αποκωδικοποίησης από την πλευρά του δέκτη. Ενώ στη δομική προσέγγιση το βασικό μέσο γλωσσικής διδασκαλίας είναι το σχολικό βιβλίο, στα πλαίσια της επικοινωνιακής προσέγγισης χρησιμοποιούνται πολλά είδη δραστηριοτήτων για τους στόχους του γλωσσικού μαθήματος.

α) Περίσταση επικοινωνίας, δηλαδή ουσιαστικά μίμηση αυθεντικής περιστασης επικοινωνίας που μπορεί να υπάρξει στον κοινωνικό χώρο. Π.χ. δημιουργούμε ένα υποθετικό πρόβλημα ρύπανσης στο χώρο της πολυκατοικίας όπου κατοικούν οι μαθητές και καλούνται να αντιδράσουν λεκτικά: συνομιλία με δράστη, ειδοποίηση αστυνομίας, επιστολή σε εφημερίδα κ.τ.λ.

β) Σκετς ή ρόλοι. Είναι κάποια σκηνοθεσία παραστάσεων που παρουσιάζονται μέσα στην τάξη. Π.χ. μια γνωριμία στη διάρκεια μιας γιορτής. Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες και κάθε μια επεξεργάζεται το σχετικό διάλογο. Δύο μαθητές αναλαμβάνουν να παίξουν τους ρόλους με τα σενάρια που έγραψαν οι συμμαθητές τους.

γ) Παιχνίδια κοινωνικών συναναστροφών. π.χ. σταυρόλεξο, αινίγματα, σκραμπλ κ.λπ. που μπορούν να γίνουν κατά ομάδες και ενδιαφέρουν τους μαθητές.

Οι συλλογές υλικού, οι οποίες περιέχουν γενικές κατευθύνσεις και προτάσεις που επιδέχονται αλλαγές και τροποποιήσεις από το δάσκαλο, συχνά σε συνεργασία με τους μαθητές αντικαθιστούν τα ογκώδη βιβλία ή τα 4 τεύχη για κάθε τάξη. Επίσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν φωτοτυπίες κειμένων του κοινωνικού χώρου, εφ’ όσον βέβαια κριθούν κατάλληλα, ενώ παράλληλα ενδείκνυται χρήση του μαγνητοφώνου και του βίντεο⁹.

Γίνεται προφανές ότι, για την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας στους μαθητές, η γλώσσα θα κατακτάται με την ενεργό συμμετοχή τους σε γλωσσική δραστηριότητα η οποία, κατά το δυνατόν, θα συνδυάζεται με την παρουσία πραγματικών συνθηκών επικοινωνίας. Επειδή οι συνθήκες αυτές συνήθως λείπουν από την αίθουσα διδασκαλίας και ο εκπαιδευτικός είναι υποχρεωμένος να δημιουργήσει ερεθίσματα που θα προκαλέσουν τη γλωσσική αντίδραση των μαθητών¹⁰ επινοώντας τρόπους με τους οποίους θα επιτύχει τη μεταφορά τους στην τάξη.

Ο εκπαιδευτικός που επιθυμεί να εισαγάγει έμμεσα τους μαθητές του σε μια κατάσταση επικοινωνίας και να τους δώσει το έναυσμα για δημιουργική παραγωγή λόγου, μπορεί να φέρει στην τάξη και να χρησιμοποιήσει αποσπάσματα κειμένων από αυθεντική παραγωγή λόγου. Οι προτάσεις – υποδείγματα της παραδοσιακής γραμματικής, πώς να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, αφού δεν διέθεταν επικοινωνιακή λειτουργία; Αφετηρία για την παραγωγή δημιουργικού λόγου θα μπορούσε ν’ αποτελέσει επίσης και ένα μη γλωσσικό ερέθισμα,

⁹ Ιορδανίδου Α., “Γλωσσολογία και διδασκαλία της Γλώσσας” Πανεπιστήμιο Πατρών 1994, σελ. 34,35,36,37.

¹⁰ Μήτσης Ν. , Διδακτική του Γλωσσικού Μαθήματος. Αθήνα 1996, σελ. 58.

όπως ένας ζωγραφικός πίνακας, μια φωτογραφία, μια κάρτα, ένα σκίτσο, ένα αρχαιολογικό εύρημα κ.λπ.

Από όλα τα παραπάνω καταλήγουμε ότι, τα αυθεντικά κείμενα είναι κατάλληλα γιατί:

α) Επιτρέπουν ολόπλευρη άσκηση, παρεμβάσεις μαθητών, αναπροσαρμογές, γιατί δεν περιορίζονται μόνο σε κάποια γλωσσική ή επικοινωνιακή πτυχή.

β) Ενεργοποιούν τη σκέψη και τη φαντασία χρησιμοποιώντας πολλές μεθόδους.

γ) Διεγείρουν το ενδιαφέρον των μαθητών σε κάτι που τους αφορά άμεσα.

δ) Οι μαθητές εμπλέκονται προσωπικά και κατά συνέπεια δημιουργούν ένα φυσικό πλαίσιο μάθησης.

ε) Αναπτύσσουν τις διαπροσωπικές σχέσεις και την κοινωνικοποίηση των μαθητών.

στ) Τα θέματά τους πηγάζουν από μορφές επικοινωνίας του ευρύτερου κοινωνικού χώρου.

Ο τρόπος που ο μαθητής αξιολογείται στον παραγόμενο λόγο είναι ένα σημαντικό γεγονός στη νέα μεθοδολογία του γλωσσικού μαθήματος. Ο μαθητής οδηγείται στη διαπίστωση των λαθών του (που αφορούν τόσο το σύστημα της γλώσσας, όσο και την επικοινωνιακή καταλληλότητα, δηλαδή αυτό που θα ονομάζαμε γραμματικά, λεξιλογικά κ.λπ. λάθη, αλλά και επικοινωνιακά λάθη) στηριζόμενος στη δική του κρίση, στη γνώμη των συμμαθητών του και στη γνώμη του δασκάλου.

Γίνεται φανερό ότι ο δάσκαλος πρέπει να παραιτηθεί από τη θέση εξουσίας που κατείχε. Δεν είναι πλέον αυτός που τα γνωρίζει όλα και πρέπει να τα μεταδώσει στους μαθητές του, ώστε να τα επαναλάβουν, “σαν καταναλωτές που αγοράζουν έτσι το βαθμό τους” (Τοκατλίδου, ο.π. σ.115).

Συντονίζει και βοηθάει τη λειτουργία των ομάδων για να βρουν τις καλύτερες λύσεις στα προβλήματα των διαφόρων επικοινωνιακών περιστάσεων. Επιδιώκει την αξιοποίηση των δυνατοτήτων όλων των παιδιών και τη συμβολή κάθε παιδιού, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του¹¹.

¹¹ Ιορδανίδου Α. , Γλωσσολογία και διδασκαλία της Γλώσσας. Πανεπιστήμιο Πατρών 1994, σελ. 37.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Ιορδανίδου, Ά. Επικοινωνιακή προσέγγιση στη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας (συνοπτική παρουσίαση), πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάτρα
- ❖ Ιορδανίδου, Ά. “Γλωσσολογία και διδασκαλία της Γλώσσας” Πανεπιστήμιο Πατρών 1994
- ❖ Ιορδανίδου, Ά. – Φτερνιάτη, Ά. (επιστ. επιμ.) (2000), Επικοινωνιακές διδακτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα στο δημοτικό σχολείο, Αθήνα, εκδ. Πατάκη
- ❖ Μακρής, Χ. Επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία εκδ. Τυπωθήτω, Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα 2001
- ❖ Ματσαγγούρας, Η. (1999) Η σχολική τάξη, Αθήνα εκδ. Γρηγόρη
- ❖ Ματσαγγούρας, Η. Στρατηγικές διδασκαλίας, εκδ. Gutenberg, Αθήνα
- ❖ Μήτσης, Ν. “Διδακτική του Γλωσσικού Μαθήματος” εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1996
- ❖ Παπαρίζος, Χ. (1990) Επικοινωνιακή προσέγγιση, θεωρητικό πλαίσιο, προϋποθέσεις, πρόταση εφαρμογής, Έρευνα στα βιβλία “Η γλώσσα μου”, τεύχος 11, Αθήνα, εκδ. “Ν.Παιδεία”
- ❖ Παπαρίζος, Χ. “Η Μητρική Γλώσσα στο Σχολείο”, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1993

Αφηγηματικά κείμενα

“Ιστορία χωρίς λόγια”

Γ΄Τάξη, 1^ο Τεύχος

Σχολιασμός

Η “Η ιστορία χωρίς λόγια” είναι αυθεντικό κείμενο, αντλεί το θέμα της από την πραγματικότητα και από τον κοινωνικό περίγυρο. Έχει τη μορφή της επικοινωνιακής δραστηριότητας, γιατί επιτρέπει στον καθένα από τους μαθητές να διηγηθεί ελεύθερα, ως φυσικός ομιλητής, τα καλοκαιρινά του βιώματα, τις καλοκαιρινές του εμπειρίες και ταυτόχρονα να ακούσει τα βιώματα των συμμαθητών του. Έχει το ρόλο του ομιλητή, αλλά και το ρόλο του ακροατή.

Επικοινωνιακό μοντέλο διδασκαλίας

Στόχοι

- Να κατανοούν οι μαθητές τις πληροφορίες της εικόνας και μέσω αυτών να παράγουν προφορικό και γραπτό λόγο.
- Να εκφράζουν οι μαθητές διάφορους ήχους με τα αντίστοιχα ρήματα (διεύρυνση λεξιλογίου).
- Η καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία από τους αδύνατους μαθητές (η εικόνα προηγείται της γλώσσας)
- Η ανάπτυξη της χρήσης του οπτικού και του λεκτικού συνδυασμού.
- Η εποπτικοποίηση διαφόρων καταστάσεων, φαινομένων και γεγονότων.
- Η ανάπτυξη της ικανότητας ανάλυσης της εικόνας και η χρήση της ανάγνωσης σε ανάλογες καταστάσεις.

Διδακτικές ενέργειες – μαθητικές δραστηριότητες

- ◆ Ζητάμε από τους μαθητές να αφηγηθούν την ιστορία που δείχνουν οι εικόνες με φυσικό, ελεύθερο και αβίαστο τρόπο.

- ◆ Ας ανοίξουμε τώρα ένα διάλογο δημιουργικό, μια ζωντανή συνομιλία για να πληροφορηθούμε:
 - Τι είχε προηγηθεί από την κατάσταση που παρουσιάζει η εικόνα;
 - Τι θ’ ακολουθήσει;
 - Τι συναισθάνονται τα πρόσωπα;
 - Τι σκέφτονται και τι συζητούν;
 - Τι σου άρεσε περισσότερο απ’ αυτή την ιστορία;
- ◆ Διηγηθείτε τώρα δικά σας βιώματα και γεγονότα. Προσέξτε να χρησιμοποιείτε γλωσσικά στοιχεία μιας καλής διήγησης π.χ. διάλογο που ζωντανεύει τη διήγηση, ευθύ λόγο για την έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων κ.λπ.
- ◆ Ας χωριστείτε τώρα σε ομάδες. Η μια ομάδα να τοποθετήσει τον εαυτό της στο ρόλο των πρωταγωνιστών (ευθύς λόγος). Άλλη ομάδα να αφηγηθεί την ιστορία, όπως την άκουσε από τους συμμαθητές της (πλάγιος λόγος).
- ◆ Χρησιμοποιείτε μαγνητόφωνο, μαγνητοφωνείστε τα λάθη των ομιλητών και κατόπιν κάνετε αυτοδιόρθωση.
- ◆ Εκφραστείτε μέσα από τα συναισθήματά σας και συζητείστε γι’ αυτά μεταξύ σας. Ποιοι μαθητές έχουν τα ίδια; Ποιοι έχουν διαφορετικά;
- ◆ Προβάλλουμε διαφάνεια με “Ιστορία χωρίς λόγια” και αφήνουμε τους μαθητές να την αφηγηθούν.

Εφαρμογές

✓ Δίνουμε φωτοτυπία με διάφορες εικόνες και ζητάμε από τους μαθητές να τις κόψουν και να τις κολλήσουν στο πρόχειρο (κολάζ) με λογική και χρονολογική σειρά ώστε να απεικονίζουν μια ιστορία. Μερικοί μαθητές την αφηγούνται.

✓ Καθισμένοι σε κύκλο και στο κέντρο του υπάρχουν εικόνες σε μέγεθος Α4. Οι μαθητές αποφασίζουν ποιος θα σηκωθεί να πάρει μια εικόνα. Κατόπιν τη σηκώνει ψηλά. Συνεχίζουμε με τον ίδιο τρόπο, ώσπου οι εικόνες τελειώνουν. Οι μαθητές ανακαλύπτουν την παραγωγή μιας ιστορίας και αρχίζουν να βάζουν τις εικόνες σε μια λογική σειρά. Με τον τρόπο αυτό κάθε μαθητής με εικόνα, πηγαίνει 1^{ος}, 2^{ος}, ... ανάλογα με το νόημα της εικόνας. Μια ομάδα τοποθετεί τις εικόνες στο φανελοπίνακα της τάξης.

✓ Παιχνίδι: Άλλοι μαθητές κάνουν τους γονείς, άλλοι τους μαθητές, άλλοι το αυτοκίνητο, άλλοι ετοιμάζουν τις βολίτσες και όλοι μαζί αυτοσχεδιάζουν στο χώρο.

✓ Δραματοποίηση: Μοιράζονται οι ρόλοι και λύνονται πρακτικά προβλήματα συνεργασίας. Οι μαθητές εάν είναι δυνατόν, μπορούν να φέρουν τα ανάλογα ρούχα από το σπίτι τους.

✓ Ζωγραφική: Οι μαθητές ζωγραφίζουν κάτι σχετικό με το θέμα της ιστορίας.

Με το κλίμα ευχάριστης επικοινωνίας που θα διαμορφωθεί, θα κάνουμε τα παιδιά να πάρουν θετική στάση για το βιβλίο της Γλώσσας.

“Χρησιμοποιείτε Αφρόλουτρο Μπλουμ - Μπλουμ”

Δ' Τάξη, 1^ο Τεύχος

Σχολιασμός

Επιλέξαμε το κείμενο αυτό στην εργασία μας για να τονίσουμε ότι δεν είναι αυθεντικό για επικοινωνιακή αξιοποίηση αλλά προσφέρεται για προβληματισμό των μαθητών σχετικά με τις διαφημίσεις. (Επάρκεια στοιχείων, ελλιπή πληροφόρηση, παραπλάνηση κ.τ.λ.)

Η συγκεκριμένη ενότητα είναι μια αφήγηση ενός γεγονότος που συνέβη από τη χρησιμοποίηση ενός διαφημιζόμενου προϊόντος. Έχει ελκυστικότητα για να πείσει τον καταναλωτή να αγοράσει το προϊόν, αλλά ταυτόχρονα παραπλανεί, αφού δεν αποδείχτηκε και τόσο κατάλληλο στη χρήση του.

Σε αντίθεση με το κείμενο οι ασκήσεις δημιουργούν κατάλληλες συνθήκες για επικοινωνιακή αξιοποίηση και παρέχουν κίνητρα για παραγωγή αυθεντικών κειμένων (ιδίως η 4^η).

Επικοινωνιακό μοντέλο διδασκαλίας.

Στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές το ρόλο της διαφήμισης στη σύγχρονη ζωή.
- Να γνωρίσουν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται, για να εντυπωσιαστεί ο καταναλωτής.
- Να πληροφορηθούν οι μαθητές τα δομικά στοιχεία της διαφήμισης (όνομα προϊόντος, μάρκα, ένα “σλόγκαν” της διαφήμισης, εικόνα, κ.λπ.)
- Δημιουργία επικοινωνιακής περίπτωσης στην τάξη.

Διδακτικές ενέργειες – μαθητικές δραστηριότητες.

- Μοιράζουμε στους μαθητές διαφημιστικά φυλλάδια και διαφημίσεις από εφημερίδες και περιοδικά με διάφορα θέματα.
- Μαγνητοφωνούμε διαφημίσεις ραδιοφώνου και τις ακούμε ή προβάλλουμε διαφημίσεις από βίντεο.
- Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα. Συντάσσει μια διαφήμιση, γίνεται ενδοομαδική διόρθωση σε συνεργασία με το δάσκαλο και ακολούθως διομαδικά.
- Οι μαθητές υποδύονται ρόλους:
 - I. Διαφημιστές αυτοκινήτου.
 - II. Ιδιοκτήτες ξενοδοχείου.
 - III. Παραγωγοί απορρυπαντικών.
 - IV. Έμποροι εργαλείων ή ανταλλακτικών.
 - V. Ιδιοκτήτες τουριστικών γραφείων.
- Τους δίνουμε διάφορες εικόνες διαφημίσεων και δημιουργούν διαφημίσεις (παράγουν γραπτό λόγο). Ή το αντίθετο τους δίνουμε διαφημίσεις (κείμενα) και εκφράζονται δημιουργικά (ζωγραφική).
- Τοποθετούμε στον πίνακα αφίσες τοπίων (ορεινών, νησιώτικων κ.λπ.) και οι μαθητές δημιουργούν διαφημίσεις για την προσέλκυση επισκεπτών.
- Δίνουν συνεντεύξεις σε συμμαθητές τους, οι οποίοι παριστάνουν τους δημοσιογράφους, αλλάζοντας ρόλο διαδοχικά.

Εφαρμογές

- ✓ Όσοι θέλουν μπορούν να φέρουν την κατάλληλη στολή, φούρναρης, ζαχαροπλάστης, μάγειρας κ.λπ. και να διαφημίσουν τα προϊόντα τους.

- ✓ Για να τους τονώσουμε και ψυχολογικά, τους προτρέπουμε να φέρουν σοκολάτες, γαριδάκια, αθλητικά είδη (ρούχα, παπούτσια) και να γίνουν πραγματικοί διαφημιστές.

Χρηστικά κείμενα

Κείμενο 1^ο “*Προστατευτείτε από τους σεισμούς*” (κείμενο του Υπουργείου Δημοσίων Έργων) Τάξη Ε΄, 4^ο τεύχος, σελ. 41

Σχολιασμός

Θα ήταν προσφορότερο για διδακτικούς λόγους επικοινωνιακής αξιοποίησης να υπήρχε για να χρησιμεύσει ως “αυθεντικό κείμενο” το ίδιο το ενημερωτικό φυλλάδιο.

Η τοποθέτηση του μαθητή να γίνει χωροχρονικά δηλαδή (τι πρέπει να κάνω τώρα; τι πρέπει να κάνω την ώρα του σεισμού;)

Η μετάβαση από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο και το αντίστροφο καθώς και η χρησιμοποίηση διαφορετικών μορφών προστακτικής είναι οι ασκήσεις που ακολουθούν το κείμενο του σχολικού βιβλίου.

Δεν προσδιορίζεται ή δεν διαφαίνεται όμως κάποιο σκοποθετικό πλαίσιο για να δώσει ο μαθητής οδηγίες μέσα από μια περίπτωση σε κάποιους.

Επικοινωνιακό μοντέλο διδασκαλίας

Στόχοι:

Μέσα από την επεξεργασία των κειμένων ο μαθητής να γίνει ικανός:

α) να αντλεί πληροφορίες από σχετικά κείμενα, β) να γράφει δικά του κείμενα με τη δομή ενός κειμένου οδηγιών και το σχετικό ύφος και γ) να του είναι λειτουργικά σε σχέση με το περιβάλλον του ώστε με αυτό τον τρόπο να παράγονται πληροφορίες.

Διδακτικές ενέργειες – μαθητικές δραστηριότητες

- Σε ποιον απευθύνεται το κείμενο;
- Ποιος το έχει γράψει;
- Για ποιο σκοπό;
- Με τη βοήθεια των εικόνων, ποιοι είναι οι χώροι τους οποίους πρέπει να εντοπίσετε;
- Με ποια ρήματα δίνονται οι οδηγίες;

- Βρείτε ένα άλλο ρήμα που να ταιριάζει στην περίπτωση ή αλλάξτε το χρόνο, τον αριθμό, την έγκλιση.
- Αν αλλάξουμε την έγκλιση στην 1^η ενότητα και χρησιμοποιήσουμε προστακτική τι παρατηρείτε;
- Αν στη 2^η ενότητα βάλουμε τα ρήματα στην υποτακτική, μπορείτε να περιγράψετε τις ενέργειές σας σε περίπτωση σεισμού;

ΟΤΑΝ ΑΡΧΙΖΕΙ Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΑΣ ΠΙΑΝΕΙ ΠΑΝΙΚΟΣ

Ας ζωγραφίσουμε μια μεγάλη αφίσα για την τάξη μας και για να την κάνουμε πιο χρηστική και πρακτική να γράψουμε ένα κατάλογο οδηγιών, για να υποστηρίξουμε τη βασική αυτή συμβουλή.

Εφαρμογές

- Παρατηρήστε προσεκτικά το κείμενο με τον τίτλο: “ΗΛΙΑΣΗ”. Είναι ένα κείμενο από το βιβλίο “Οικογενειακός οδηγός προστασίας – Πρώτες βοήθειες”, που γράφτηκε με σκοπό να μας δώσει οδηγίες για συγκεκριμένες περιστάσεις και καταστάσεις της ζωής μας.
- Ας συζητήσουμε πρώτα τι εννοούμε όταν λέμε ότι προσφέρουμε σε κάποιον “πρώτες βοήθειες”.
- Βρείτε τώρα για ποια περίπτωση γράφτηκε το κείμενο
- Έχει επικοινωνιακή πληρότητα; (ο πομπός, δέκτης, μήνυμα, χρόνος, χώρος κ.λπ.)
- Το κείμενο είναι χωρισμένο σε τρία μέρη. Εντοπίστε αν υπάρχουν οδηγίες και στα τρία. Ποιο σκοπό εξυπηρετεί το καθένα; Έχουν όλες οι οδηγίες νόημα;
- Βρείτε από το κείμενο μόνο τις προτάσεις που περιέχουν οδηγίες. Βάζοντας τα ρήματα των προτάσεων στην υποτακτική, συντάξτε μια “περίληψη” με τις πρώτες βοήθειες σε περίπτωση ηλίαςης.

Προτιμήστε το β' πρόσωπο ενικού και τέλος τοποθετήστε και ένα τίτλο για το κείμενό σας.

- Επειδή είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε να προσφέρουμε πρώτες βοήθειες, σε ποιες περιπτώσεις και με ποιους τρόπους θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε το κείμενό σας;

Κείμενο 2^ο: “*Τρία δείγματα προεπιστημονικών αντιλήψεων*”

Κείμενο 3^ο: “*Και η επιστημονική άποψη*”

Τάξη Ε΄, τεύχος 3^ο, σελ. 97 και 102

Σχολιασμός

Για λειτουργικούς και επικοινωνιακούς λόγους τα δύο κείμενα του σχολικού βιβλίου πρέπει να παρουσιαστούν μαζί και να εξεταστούν συγκριτικά (σχετικά με το περιεχόμενο). Αυτό γιατί, θα δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να σταθούν κριτικά στα θέματα που αναφέρονται, αφού στο πρώτο κείμενο υπάρχουν απόψεις και σχόλια χωρίς επιχειρηματολογία και τεκμηρίωση ενώ στο δεύτερο κείμενο αναπτύσσεται η επιστημονική άποψη, η οποία και τεκμηριώνεται.

Η κριτικά στάση των μαθητών έγκειται στην ικανότητα του δασκάλου να χειριστεί το συγκεκριμένο θέμα, να αναπτυχθεί προφορικά αλλά και γραπτά μέσα από τη μόνη σχετικά δραστηριότητα του “σκέφτομαι και γράφω”.

Στο Β.Δ. αναφέρονται οι στόχοι: “να φέρουμε τα παιδιά σε επαφή με την Επιστημονική επιχειρηματολογία, ώστε να μάθουν να αντιμετωπίζουν αυτά που ακούν ή διαβάζουν με κριτική στάση και να μη μένουν παθητικοί δέκτες. Ειδικότερα, να μάθουν να μη δέχονται αβασάνιστα κάθε πληροφόρηση που δεν είναι λογικά θεμελιωμένη, όπως ονειροκρίτες, καζαμίες, ωροσκόπια, ψευδοπροφήτες, τα διάφορα συνθήματα και φυσικά τις υπερβολές των διαφημίσεων που γίνονται αντικείμενο ανάλυσης σε σχετική εργασία που υπάρχει στο βιβλίο του μαθητή”.

Επικοινωνιακό μοντέλο διδασκαλίας

Στόχοι

Να καλλιεργηθεί η κριτική ικανότητα και μέσω αυτής η κριτική σκέψη έτσι ώστε να αναζητούν την τεκμηρίωση των απόψεων που συναντούν στην καθημερινή τους ζωή.

Να καταγράψουν συστηματικά τα επιχειρήματα που παρουσιάζονται στα κείμενα.

Να εξασκηθούν οι μαθητές έτσι ώστε να μπορούν να επιχειρηματολογούν κατάλληλα προφορικά και γραπτά.

Διδακτικές ενέργειες – μαθητικές δραστηριότητες

- Ας προσπαθήσουμε στα κείμενα που μας δίνονται να βρούμε την αλήθεια και τα παραπλανητικά στοιχεία.
- Κάποιοι στη ζωή μας, χρησιμοποιώντας έξυπνο και πρωτότυπο τρόπο, έτσι ώστε να τραβήξουν την προσοχή μας, θα προσπαθήσουν να μας πείσουν για την ορθότητα των συμπερασμάτων τους, χωρίς όμως να χρησιμοποιήσουν λογικά επιχειρήματα. Αναφέρετε τέτοιες περιπτώσεις, και τους τρόπους με τους οποίους το πετυχαίνουν.
- Τι προσπαθούν να εκμεταλλευτούν, για να προκαλέσουν το ενδιαφέρον μας;
- Στα τρία πρώτα κείμενα (καζαμίας- Ωροσκόπιο- Ονειροκρίτης) οι προβλέψεις και οι συμβουλές που δίνονται για τη ζωή μας, γιατί δεν μπορούν να συμβούν;
- Ας συζητήσουμε τους τρόπους που χρησιμοποίησαν οι άνθρωποι από την αρχαία εποχή έως σήμερα για να προβλέψουν το μέλλον τους.
- Ας μελετήσουμε τώρα και την “επιστημονική άποψη”. Από όσα γνωρίζουμε και αφού μελετήσουμε προσεκτικά τα κείμενα να απαντήσουμε στα παρακάτω ερωτήματα:
- Γιατί οι προγνώσεις του Καζαμιά δεν έχουν λογική;
- Αναγνωρίζετε τη αστρολογία ως επιστήμη; Γιατί;
- “Ο άνθρωπος εξαρτάται από το γήινο περιβάλλον, φυσικό και ανθρώπινο και από τον εαυτό του”. Αυτή η άποψη έχει λογική βάση; Αιτιολογήστε την άποψή σας.

- Υπάρχουν επιστήμες που σχετίζονται με τις ερμηνείες των ονείρων και ποια είναι η γνώμη τους γι’ αυτά;
- Έχοντας κατά νου την “επιστημονική άποψη” φτιάξτε ένα μικρό κατάλογο για τις προβλέψεις του Καζαμιά, του Ωροσκοπίου και του Ονειροκρίτη.

Εφαρμογές

Σκοποθεσία:

Οι μαθητές να εργαστούν με αυθεντικά κείμενα, τα οποία προβάλουν ένα είδος. Να εξοικειωθούν με το συγκεκριμένο ύφος και τις τεχνικές αυτών των κειμένων. Να καλλιεργηθεί η κριτική στάση απέναντι σ’ αυτές τις τεχνικές οι οποίες χρησιμοποιούνται για την προβολή των πλεονεκτημάτων.

Προτείνουμε να χρησιμοποιηθούν αυθεντικά κείμενα έντυπης διαφήμισης και μικρές αγγελίες πωλήσεων ή ενοικιάσεων.

Διδακτικές ενέργειες – μαθητικές δραστηριότητες

✓ Αφού προσέξτε τις συντομογραφίες διαβάστε τα κείμενα προσεκτικά και σημειώστε τις λέξεις που δεν κατανοείτε για να τις συζητήσουμε στη ν τάξη για τη σημασία τους.

✓ Φτιάξτε έναν κατάλογο με τα πλεονεκτήματα που προβάλλονται στις μικρές αγγελίες:

- I. Για τις ενοικιάσεις κατοικιών
- II. Για τις πωλήσεις αυτοκινήτων ή δικύκλων
- III. Για τους καθηγητές μαθημάτων
- IV. Για όσους ισχυρίζονται πως δίνουν λύσεις στα προβλήματά μας (μέντιουμ)

Εργαστείτε σε ομάδες.

- ◆ Εντοπίστε άλλες πληροφορίες που είναι απαραίτητες σε κάθε αγγελία.
- ◆ Για ποιους λόγους οι αγγελίες είναι μικρά κείμενα;

- ◆ Βρείτε τα επίθετα στις αγγελίες για ενοικιάσεις κατοικιών και πωλήσεις δικύκλων και συνδυάστε τα με το ουσιαστικό που προσδιορίζουν. Τι παρατηρείτε σχετικά με το γένος, τον αριθμό, την πτώση; (σημείωση: Εδώ ευκαιριακά αναγνωρίζονται και διδάσκονται τα ανώμαλα επίθετα π.χ. τριάρι διαμπερές, πολυτελής κατοικία ή τα ανώμαλα παραθετικά π.χ. άριστη κατάσταση, ελάχιστη τιμή).
- ◆ Φτιάξτε μια δική σας “μικρή αγγελία” με σκοπό να ενοικιάσετε το σπίτι σας ή να πουλήσετε το αυτοκίνητό σας. Μην παραλείψετε να δώσετε στην αγγελία σας όλα τα απαραίτητα στοιχεία (σωστή αλλά και ελκυστική περιγραφή του σπιτιού ή του αυτοκινήτου, μικρή έκταση στο κείμενό σας, τιμή αν θέλετε, το τηλέφωνό σας).
- ◆ Διαβάστε προσεκτικά τα κείμενα των έντυπων διαφημίσεων. Παρατηρήστε τους τρόπους με τους οποίους προβάλλεται το προϊόν σε κάθε διαφημιστικό έντυπο.
- ◆ Προσπαθήστε να βρείτε την κύρια ιδέα στην οποία στηρίζεται η προβολή του κάθε προϊόντος.
- ◆ Μπορείτε να βρείτε σε ποιες διαφημίσεις γίνεται και περιγραφή του προϊόντος;
- ◆ Υπάρχουν διαφημίσεις που δεν περιγράφεται καθόλου το προϊόν; Ποιες είναι; Συζητήστε τους τρόπους με τους οποίους ο διαφημιστής προσπαθεί να πείσει τους καταναλωτές για την αξία του προϊόντος.
- ◆ Η εικόνα τι ρόλο παίζει και για ποιο σκοπό χρησιμοποιείται από τους διαφημιστές;
- ◆ Υπάρχουν διαφημίσεις που οι πληροφορίες δεν είναι επαρκείς; Αν ναι, γράψτε ποιες πληροφορίες απαιτούνται.

(Σημείωση: Η ενότητα διαφήμιση, μπορεί με πολλούς τρόπους να αξιοποιηθεί επικοινωνιακά. Εδώ μας ενδιαφέρει η ανάπτυξη της κριτικής στάσης απέναντι σ’ αυτό το είδος λόγου και η διάκριση των πραγματικών πληροφοριακών στοιχείων από αυτά που μας παραπλανούν. Σε επίπεδο

διδασκαλίας της γραμματικής, αφορμές σε διαφημιστικά κείμενα για μετατροπές ονοματικών προτάσεων σε ρηματικές. π.χ. η σχετική διαφήμιση των εταιρειών της γραμμής Πάτρα – Ιταλία).